

ตำบลโพธิ์งาม

อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

กินอิ่มและนอนอุ่น ด้วยต้นทุนของชุมชน

สารบัญ

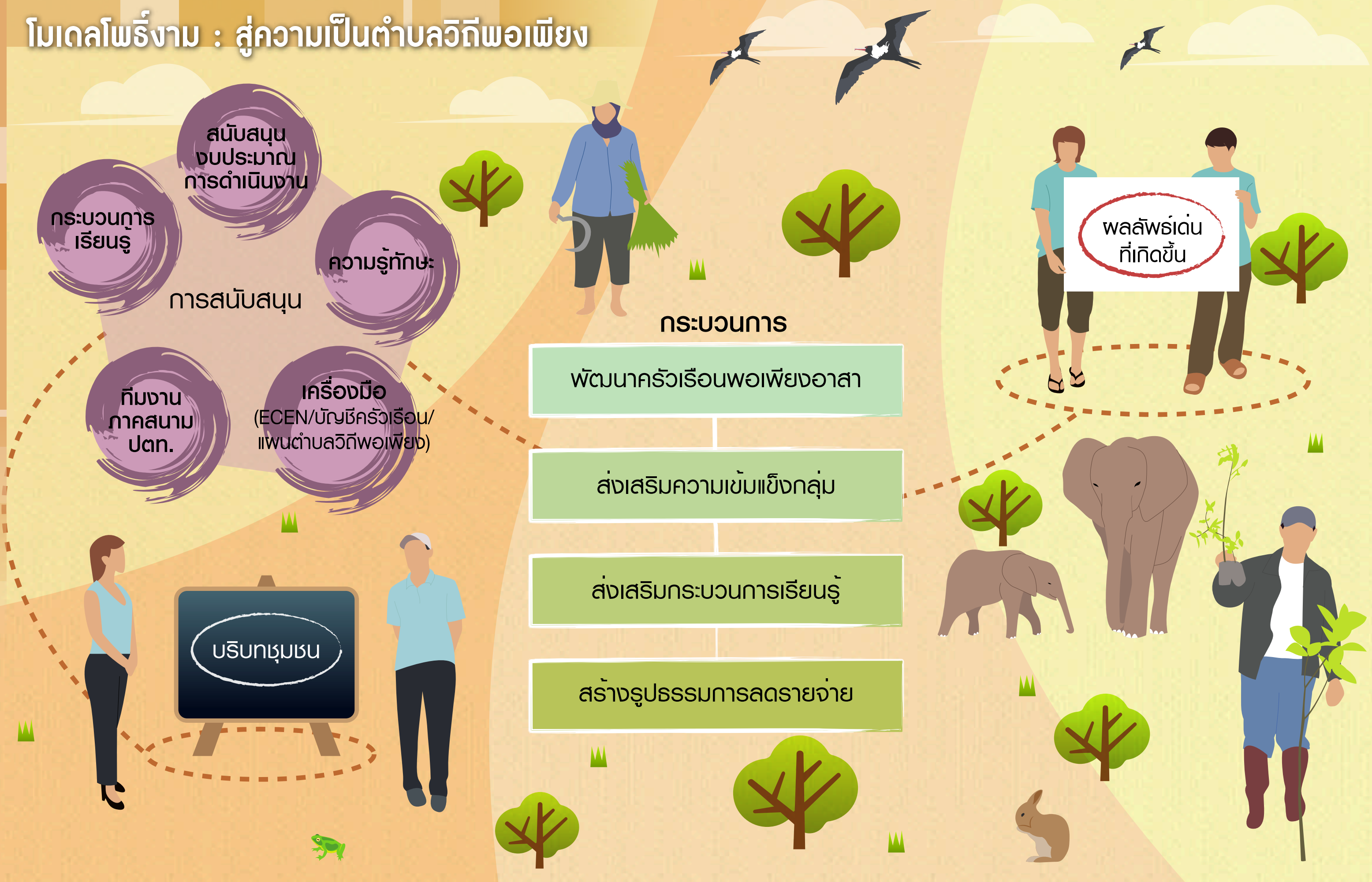
- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๒๓ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๕ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๘ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๖ แผนที่ความรู้
- ๓๘ ลครายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๒ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลโพธิ์งาม

“คนในตำบลมีสุขภาพดี กินอิ่มนอนอุ่น
ปลูกอยู่ปลูกกิน ลดต้นทุนการผลิต
และเพิ่มพูนการออมทรัพย์”

โมเดลโพธิ์งาม : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพแวดล้อม

ตำบลโพธิ์งาม เป็นหนึ่งในตำบลที่ตั้งอยู่ในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันเนื่องจากมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษที่มาจาก ๓ เชื้อชาติ คือ ไทย จีน และลาว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ที่สะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จากการทำนาปลูกข้าว ปลูกไม้ผล ปลูกไม้ดง เพาะพันธุ์ไม้ ทำเฟอร์นิเจอร์ แปรรูปอาหารจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาทิ เช่น ขนมหาล น้ำตาลปึก และหน่อไม้คอง นอกจากนี้ ยังมีอาชีพการทำไม้กวาดดอกหญ้า ที่เป็นอาชีพพื้นฐานของคนในตำบลโพธิ์งาม ซึ่งมีการค้าขายในชุมชนและค้าส่งไปตามจังหวัดต่างๆ ทุกภูมิภาค เนื่องจากไม้กวาดของตำบลนี้มีคุณภาพดี และเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา

ตำบลโพธิ์งาม ห่างจากอำเภอประจันตคามประมาณ ๗ กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๘ หมู่บ้าน สภาพโดยทั่วไปของตำบลมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา มีประชากรโดยประมาณ ๑๐,๕๐๐ คน ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทย-อีสาน และนับถือศาสนาพุทธ แต่เดิมนั้นตำบลโพธิ์งามเคยเป็นส่วนหนึ่งของตำบลประจันตคามมาก่อน ต่อมาได้แยกตัวออกมาตั้งเป็นตำบลโพธิ์งาม โดยมีคลองประจันตคามกั้นอยู่ระหว่างตำบลสองตำบล คลองประจันตคามนั้นมีต้นกำเนิดมาจากคลองห้วยตะครี้อกับคลองประเทศ ไหลมาบรรจบกันเป็นคลองประจันตคาม ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำบางปะกง 💧

ความเป็นมา

ตำบลโพธิ์งามถือกำเนิดตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๔๖ ปัจจุบันมีอายุร้อยกว่าปี ทำให้ตำบลนี้ผ่านประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงมามากมาย จนสามารถสรุปการพัฒนาเป็นช่วงยุคได้ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๕

ยุคอุดมสมบูรณ์
ในน้ำมีปลาในนามีข้าว

สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ คนในตำบลยังพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากป่าโดยเฉพาะในช่วง ๑๕ ปีแรกของช่วงเวลานี้ การประกอบอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ทำนาปี อาชีพของคนในตำบลเมื่อเสร็จสิ้น จากการทำนาจะเก็บหาของป่า ตัดดอกหญ้าบนเขาละแวกบ้านเพื่อมาทำไม้กวาด ตัดไม้ไผ่ทำด้ามไม้กวาด เก็บดอกบุนนาค ดอกกระเจียว เก็บเถาวัลย์มาดักไม้กวาด หรือบางหมู่บ้านที่มีต้นตาลมากก็มีอาชีพทำน้ำตาลปึก จะพบว่าชุมชนมีการอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลักเพื่อการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเครือญาติช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการแลกเปลี่ยนผลผลิตกันเองในชุมชน เช่น ข้าวแลกปลา ร้าเกลือ และพริก โดยในช่วงแรกระบบการแลกเปลี่ยนผลผลิต ใช้หลักความพึงพอใจ แต่ในช่วงหลังปรับเปลี่ยนเป็นระบบการซื้อขาย

พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๔๐

ยุคปรับตัว

เมื่อกระแสการเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นก่อปัญหาหนี้สินให้กับเกษตรกร การใช้ทรัพยากรในชุมชนขาดความรู้อย่างเท่าทัน ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำการเกษตร สภาพดินเสื่อมโทรม คนในชุมชนมุ่งที่จะหาทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ทุกอย่างเป็นระบบซื้อขาย ส่งผลให้ระบบแลกเปลี่ยนและเกื้อกูลลดลงเหลือเพียงเฉพาะในเครือญาติเท่านั้น

คนในชุมชนทำนาเพียงร้อยละ ๒๐ ซึ่งเป็นนาในที่ลุ่ม ส่วนนาในที่ดอนถูกปรับเปลี่ยนเป็นสวนไม้ดงเป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากมีรายได้ดีกว่าการปลูกข้าว ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลโพธิ์งามเป็นสวนไม้ ต่อมาเกิดวิกฤติครั้งใหญ่กับเกษตรกรสวนไม้

พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๑

ยุคพัฒนา

ช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่หน่วยงานภายนอกและภายในตำบล ต่างส่งเสริมและสร้างเศรษฐกิจรายได้อีกให้กับคนในชุมชน ผ่านกลุ่มต่างๆ ในตำบล อาทิ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออม. โดยน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาชุมชน ด้านการประกอบอาชีพของคนในตำบลมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น อาชีพทำนาลดน้อยลง สวนเพาะพันธุ์ไม้เริ่มขยายลง เนื่องจากคนในตำบลทำกันมาก เกิดการปรับเปลี่ยนอาชีพ จึงเริ่มปรับเปลี่ยนจากปลูกมาเป็นการค้าขายพันธุ์ไม้ ริมถนน นอกจากนี้ มีการเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาความรู้ด้านงานไม้และงานช่างมาประยุกต์เป็นการทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไผ่ ไม้ตาล uto ไม้ และแขนงไม้ที่มีอยู่ในชุมชน

คือมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของไม้ดอกออกทำให้ต้นไม้เกิดการล้มตายเป็นจำนวนมาก สร้างภาระหนี้สินให้กับเกษตรกรถ้วนหน้า แต่เมื่อกระแสไม่ซบเซาลง การเพาะพันธุ์ไม้ประดับเริ่มเข้ามาแทนที่ การเพาะปลูกพันธุ์ไม้ประดับเริ่มต้นมาจากการเก็บพันธุ์ไม้จากป่าบริเวณตำบลไปจำหน่ายในตลาดนัด ที่สนามหลวงในกรุงเทพฯ จำพวกกล้วยไม้ มอส บอระเพ็ด และอินทผาลัม ตลาดนัดสนามหลวงย้ายมาที่ตลาดนัดสวนจตุจักร ทำให้เกิดแนวทางการเพาะพันธุ์ไม้ประดับจำหน่ายแพร่หลายจนมาถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ในด้านการทำไม้กวาดดอกหญ้าในตำบลพบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากไม่สามารถไปเก็บดอกหญ้าบนเขาบริเวณละแวกบ้านเหมือนในอดีตได้ เพราะเป็นเขตหวงห้ามบุกรุก จึงต้องสั่งซื้อดอกหญ้าแถบจังหวัดภาคเหนือ ซึ่งต้องผ่านพ่อค้าคนกลางทำให้ดอกหญ้ามามีราคาสูง

■ กุณฑำบล

กุณฑำบลด้านทรัพยากร

ทรัพยากรน้ำ คลองธรรมชาติภายในตำบล มีหลากหลายด้วยกัน ได้แก่ คลองลำหัก คลองเพกา คลองประตูคาน คลองพันปลา และคลองไล่ไก่ คลองต่างๆ เหล่านี้ในอดีตมีน้ำตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับการดูแลจากคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา จะพึ่งพาน้ำจากคลองเหล่านี้ ทำให้มีการดูแลรักษาสภาพคลองตลอดทั้งสาย แบ่งปันการใช้น้ำภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

แต่ในสภาพปัจจุบันคลองต่างๆ เหล่านี้ในช่วงฤดูแล้ง มักขาดแคลนน้ำ เนื่องจากลำคลองขาดการดูแลรักษาจากคนในชุมชน และมีการปรับเปลี่ยนอาชีพจากการทำนาเป็นอาชีพทำสวนและเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่พึ่งพาอาศัยน้ำค่าน้ำและการขุดสระใช้เอง ทำให้ลำคลองตื้นเขินกักเก็บน้ำได้น้อย

ทรัพยากรดิน สภาพดินภายในตำบลส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนบริเวณที่ลุ่มมีสภาพเป็นดินเหนียวจึงเหมาะสมในการทำนา ดินส่วนใหญ่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เพาะปลูกพืชได้ผลดี เนื่องจากมีความชุ่มชื้นจากน้ำซึมซับน้ำที่มาจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่งผลให้มีอินทรีย์วัตถุค่อนข้างมากเนื่องจากในอดีตมีสภาพเป็นป่าทำให้มีซากพืชทับถมค่อนข้างมาก

ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ด้านเหนือของตำบลเป็นพื้นที่ป่าของเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของตำบล ส่วนภายในตำบลมีป่าชุมชน ๒ แห่ง ได้แก่ ป่าชุมชนบ้านคลองพันปลา เป็นพื้นที่ป่าปลูกใหม่ได้รับการดูแลรักษาโดยคนในชุมชน และป่าชุมชนบ้านอินไทรย์ เป็นพื้นที่ป่าที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ในการเก็บหาหน่อไม้และของป่าต่างๆ คือเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้กับคนในชุมชน

ทุนทางด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และศักยภาพชุมชน

ทุนทางด้านวิถีชีวิต วิถีชีวิตของคนตำบลโพธิ์งามในอดีตผูกพันและเชื่อมโยงกับทรัพยากรท้องถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ในชุมชนที่โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีวิถีชีวิตที่สำคัญจนกลายเป็นอาชีพของชุมชนได้แก่ การทำไม้กวาด ซึ่งสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และถึงแม้ว่าดอกหญ้าจะหายากในชุมชน แต่มีแหล่งจากที่อื่นมาจำหน่ายแทน ทำให้การทำไม้กวาดเพื่อค้าขายมีมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม้กวาดที่ผลิตขึ้นด้วยฝีมือของชาวตำบลโพธิ์งามมีคุณภาพดีเป็นที่นิยมของคนในทุกภูมิภาค

นอกจากนี้ยังมีศิลปหัตถกรรมที่ประยุกต์จากวัตถุดิบในท้องถิ่น ได้แก่ utoไม้ เศษไม้เก่า ไม้ไผ่ และคันตาล จนเกิดเป็นหัตถกรรมที่สร้างรายได้กับคนตำบลโพธิ์งามเป็นอย่างดี หัตถกรรมเหล่านี้ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ประเภทต่างๆ จากไม้ไผ่ เศษไม้เก่าๆ และutoไม้ ไม่ว่าจะเป็นการทำบ้านจากไม้ไผ่ บันไดไม้ไผ่ ของประดับและตกแต่งบ้านจากไม้ไผ่ ไม้ตาล ซึ่งแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านี้อยู่ในตำบลตามแนวถนนสุรราช ที่เป็นถนนสายเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดสระแก้ว และประเทศกัมพูชา ทำให้นักท่องเที่ยวแวะเวียนมาซื้อสินค้ากันเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลและวันหยุดนักขัตฤกษ์

ทุนทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ตำบลโพธิ์งามมีประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

- ประเพณีบุญกลางบ้าน เดือน ๖ เป็นการทำบุญ ในแต่ละหมู่บ้านในช่วงเดือนพฤษภาคมช่วงข้างขึ้น (ช่วง ๑ ค่ำ - ๑๕ ค่ำ) ของทุกปีเป็นการทำบุญเบิกบ้าน เอาฤกษ์ทางการเกษตรให้พืชผลงอกงาม น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ และเป็นสิริมงคลกับคนในชุมชน

- ประเพณีสารทไทยและประเพณีสารทลาว เดือน ๑๐ เป็นการทำบุญของคนไทยและคนไทยเชื้อสายลาว โดยมีการทำกระยาสารทและกะละแม (เป็นขนมที่ทำจากข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ถั่วงา) ซึ่งเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่อได้ผลผลิตดังกล่าวแล้ว จะนำมาทำกระยาสารทและกะละแมถวายพระ คนไทยเชื้อสายลาวจะทำบุญถวายพระในช่วงเดือน ๑๐ ข้างขึ้น ส่วนคนไทยจะทำในช่วงข้างแรม เมื่อทำบุญถวายพระแล้วจะนำขนมมาแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องได้กินกันในหมู่บ้าน ตำบล เป็นวิถีแห่งการเกื้อกูลแบ่งปันและพึ่งพากัน

- ประเพณีสารทจีน เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญของคนไทยเชื้อสายจีนให้กับบรรพบุรุษ โดยทำขนมเป็ญ และขนมเทียน เพื่อแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง เพราะถือว่าการแบ่งปันให้คนอื่นจะทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง

- ประเพณีตรุษจีน เดือน ๓ เป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน แต่ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายลาวก็ทำประเพณีเช่นกัน เนื่องจากเชื้อที่ติดของคนไทยเชื้อสายจีนมาประกอบอาชีพจึงจำเป็นต้องไหว้เจ้าที่ที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้เจริญรุ่งเรืองในชีวิตและอาชีพ

ทุนทางด้านศักยภาพชุมชน ตำบลโพธิ์งาม มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาพัฒนาในพื้นที่หลายหน่วยงานเนื่องจากพื้นที่ตำบลนี้ติดกับเทือกเขา สันกำแพง เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในอดีตเป็นพื้นที่สีชมพู หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่

- สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) เข้ามาพัฒนาระบบสาธารณสุขหมู่บ้าน สร้างมวชนสัมพันธ์กิจกรรมเยาวชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในตำบล

- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เข้ามาสร้างแนวร่วมต่อคนในชุมชน ในการปกครองในระบบประชาธิปไตย

- หน่วยทหารปฏิบัติการจิตวิทยา (ปจว.) เข้ามาร่วมกันสร้างมวชนสัมพันธ์และพัฒนาแนวโน้มจิตใจคนในชุมชนในการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- พัฒนาชุมชน เข้ามาจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในแต่ละหมู่บ้านโดยมุ่งเน้นการออมเป็นหลัก และพัฒนาความรู้ด้านทักษะอาชีพในตำบลอีกครั้งโดยมุ่งเน้นการออมการกู้ยืมและการสร้างสวัสดิการในชุมชน

- สำนักงานเกษตรจังหวัด เข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ชุมชนในเรื่องการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์

- สุขศาลา (สถานือนามัย) เข้ามาดูแลสุขภาพและการเจ็บป่วยของคนในตำบล

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (อกส.) เข้ามาสร้างความเข้าใจและสนับสนุนทุนในการทำการเกษตรในลักษณะของการกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้เข้ามาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เกิดการพัฒนาคนในตำบลจนสามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม อสม. กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหัตถกรรมไม้กวาด กลุ่มไม้ประดับ กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มน้ำมัน และกลุ่มดอกหญ้า

นอกจากนี้ภายในตำบลยังมีกลุ่มธนาคารดอกหญ้า หมู่ ๑๔ และ หมู่ ๑๗ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือคนในชุมชนในการลดต้นทุนในการผลิตจากการทำไม้กวาดจากดอกหญ้า 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลโพธิ์งามเป็นตำบลที่เข้าสู่โครงการรักษำป่า
สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ในระยะที่ ๒ เมื่อ
ปี พ.ศ.๒๕๕๑ สาเหตุของการเข้าร่วมโครงการฯ
เนื่องจากตำบลโพธิ์งามเป็นพื้นที่แนวท่อก๊าซของ
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พาดผ่าน ดังนั้น จึงมี
เจ้าหน้าที่แนวท่อก๊าซเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และสนับสนุนการทำกิจกรรมชุมชนโดยประสาน
ผ่านตำบลโพธิ์งามอยู่ก่อนแล้ว หลังจากนั้นเมื่อ
เกิดโครงการฯ นี้ขึ้น ทางเทศบาลตำบลโพธิ์งาม
จึงได้จัดทำรายละเอียดตำบล ในด้านศักยภาพจุดเด่น
ทุนที่สำคัญของตำบล รวมถึงแนวคิดและกิจกรรมที่ผ่าน
มาในด้านความพอเพียง โดยมองเห็นว่าเป็นโอกาสของชุมชน
ที่จะได้เรียนรู้วิถีพอเพียง และพบว่าตำบลโพธิ์งามมีศักยภาพ
และทุนที่เข้มแข็งที่สามารถพัฒนาเป็นตำบลวิถีพอเพียงได้
อีกทั้งการที่ชุมชนได้มีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำโครงการ
ถวายเป็นหลวงจึงนับเป็นการสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับคนใน
ชุมชน ที่จะได้เรียนรู้ พัฒนาตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเอง
ได้ตามแบบวิถีพอเพียง 💧

■ กลไกการขับเคลื่อน

ในช่วงเริ่มต้นการทำงานโครงการฯ ภายในตำบลมีการปรับเปลี่ยนผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากหัตถการะของการทำงาน ซึ่งผลการเลือกตั้งได้นายกเทศบาลตำบลคนใหม่มาร่วมกันดำเนินโครงการฯ การบริหารจัดการโครงการฯ ของตำบลโพธิ์งาม มีการกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ๔ ฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายบริหารแผนงานและกิจกรรม คณะกรรมการฝ่ายการเงินและบัญชี คณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล และคณะกรรมการฝ่ายจัดซื้อจัดจ้าง ดังแสดงในแผนภาพ

ในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมคณะกรรมการโครงการฯ ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการทำงานให้ชัดเจนก่อนที่จะดำเนินกิจกรรม เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด แต่ในขณะเดียวกันกิจกรรมบางกิจกรรมก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสถานการณ์ อีกทั้งการทำงานร่วมกับคนจำนวนมากนั้น จะต้องมีการวางแผนและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และพื้นที่ของชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่จะสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายโครงการฯ และสิ่งสำคัญคือความร่วมมือของคณะกรรมการโครงการฯ และชุมชน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้แผนงานสามารถดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ได้

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลโพธิ์งาม

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายชาติ ไกรสิงห์

คณะกรรมการฝ่าย
บริหารแผนงาน/กิจกรรม

นายจรูท โพธิ์งาม
นายทวีศักดิ์ คำภา
นางสุจินดา ชำนาญมิตร

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายฉวี เมืองขวา
นางสาวเนาวรัตน์ ทรัพย์ศรี
นางวันทนา นาคยศ
นายจรูญ ไกรสิงห์
นายอวัชชัย พรหมจันทร์
นายวิษณุ ทรัพย์ศรี
นางสาวอรชา จันทร์เคช
นางสาวสุนิสา ต่างแขวง

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นายทวีศักดิ์ คำภา
นายสมคิด เมืองทะ
นายสุมิตร บัณฑิตยศศิริวัฒน์
นายทองดี ทรัพย์มัน
นายวิจิตร วังสวัสดิ์
นายบุญยงค์ เอี่ยมไพฑูรย์

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายไพศาล ศิริอรุณปัญญา
นายคำมี มั่งสุลย์
นายสุชาติ ศรีภักดี

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล เป็นลูกหลานของคนในตำบลที่ได้รับการคัดเลือกจากตำบลโพธิ์งาม มีความทุ่มเทและตั้งใจในการทำงาน มีความอดทนต่อภาวะความกดดัน และสามารถปรับการทำงานร่วมกันกับคณะกรรมการตำบลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีบทบาทในการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีต่างๆ ทำให้เกิดความรู้ในการนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้นำ และกระจายงานตามบทบาทต่างๆ ทั้งในเรื่องเอกสาร การประสานงาน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรม

เจ้าหน้าที่ประจำภาค คอยช่วยเหลือการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำตำบล ตั้งแต่เริ่มค้นโครงการฯ ช่วงค้นหาและจัดตั้งคณะกรรมการโครงการฯ การจัดทำแผนตำบล และดำเนินการตามแผน อีกทั้งช่วยแก้ไขปัญหา และกระบวนการที่ซับซ้อนในชุมชน ทำให้แผนและกิจกรรมดำเนินการไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ประจำภาคยังช่วยสร้างความเข้าใจกับชุมชนให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นต่อการทำงานเพื่อสังคม

ที่ปรึกษาภาค มีบทบาทหลักในการเสนอแนะแนวทางการทำงานทั้งระดับเจ้าหน้าที่โครงการฯ และคณะกรรมการโครงการฯ พร้อมทั้งลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและให้กำลังใจในทุกๆ ส่วน 💧

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่

พัฒนาพลังงานทางเลือก

- ชุมชนต้องการพลังงานทางเลือกเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
- มีวัตถุดิบจากเศษไม้เหลือใช้เป็นจำนวนมาก

- โครงการฯ
- ศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบและการเข้าร่วมในกิจกรรมมหกรรมพลังงานเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องตำบลอื่นๆ
  - สนับสนุนอุปกรณ์ในการพัฒนาพลังงาน

- สามารถสร้างครัวเรือนพอเพียงอาสาเพื่อพึ่งพาตนเอง
- เป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้
- ลดรายจ่ายในครัวเรือน

- เตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร
- แก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์

ในชุมชนโพธิ์งามพบว่า มีเศษไม้จากเศษไม้ไผ่ที่ทำเฟอร์นิเจอร์จำนวนมาก และชาวชุมชนเองก็มีความต้องการพลังงานทางเลือก โครงการฯ จึงเกิดกระบวนการขยายผลความรู้สู่คนในชุมชน ผ่านการฝึกอบรมการทำเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และการทำแก๊สชีวภาพ โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อทำพื้นที่ต้นแบบด้านพลังงานจากเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร ในหมู่บ้านต่างๆ ของตำบล การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบและการเข้าร่วมในกิจกรรมมหกรรมพลังงานเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องตำบลอื่นๆ ที่สนใจในพลังงาน

ผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้น สามารถสร้างครัวเรือนพอเพียงอาสาที่พึ่งตนเอง ด้านพลังงานจากเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และสามารถเป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้ด้านเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และการทำแก๊สชีวภาพ และยังสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้อีกด้วย

ข้าวอินทรีย์

- พื้นดินในตำบลปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนเป็นสวนไม้ดอกไม้ประดับ
- ข้าวราคาแพง และปนเปื้อนสารเคมี

- เทศบาลตำบลโพธิ์งาม ได้สนับสนุนการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตและมีแนวทางที่จะทำนาข้าวโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ

เข้าร่วมโครงการรักษาป่า
สร้างคน ๘๘ ตำบล วิถีพอเพียง

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้การทำนาข้าวอินทรีย์จากการศึกษาดูงานและอบรมที่มูลนิธิข้าวขวัญ จังหวัดสุพรรณบุรี
- เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ที่ถูกต้องผ่านการฝึกปฏิบัติ

ผลที่ได้รับ

- ได้ข้าวอินทรีย์คุณภาพดี
- ยกระดับผลผลิตในตำบล
- สร้างแรงจูงใจในการดูแลด้วยการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพของข้าวและจำนวนผลผลิตต่อไร่
- มีความภาคภูมิใจที่ได้ผลิตข้าวอินทรีย์ถวายในหลวง
- คนในชุมชนได้รับประทานข้าวที่อร่อยกว่าข้าวที่ขายในท้องตลาด มีความปลอดภัยจากสารเคมี
- สร้างความสัมพันธ์คนในชุมชน เกิดการแบ่งปันรักใคร่สามัคคีกันมากขึ้น

ในชุมชนโพธิ์งามพบว่า มีเศษไม้จากเศษไม้ไผ่ที่ทำเฟอร์นิเจอร์จำนวนมาก และชาวชุมชนเองก็มีความต้องการพลังงานทางเลือก โครงการฯ จึงเกิดกระบวนการขยายผลความรู้สู่คนในชุมชน ผ่านการฝึกอบรมการทำเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และการทำแก๊สชีวภาพ โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อทำพื้นที่ต้นแบบด้านพลังงานจากเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร ในหมู่บ้านต่างๆ ของตำบล การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ และการเข้าร่วมในกิจกรรมมหกรรมพลังงานเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องตำบลอื่นๆ ที่สนใจในพลังงาน

ผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้นสามารถสร้างครัวเรือนพอเพียงอาสาที่พึ่งตนเอง ด้านพลังงานจากเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และสามารถเป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้ด้านเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และการทำแก๊สชีวภาพ และยังสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้อีกด้วย

ในช่วงก่อนโครงการฯ เข้ามาดำเนินงานในตำบลโพธิ์งามทางเทศบาลตำบลโพธิ์งามได้สนับสนุนการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตและมีแนวทางที่จะทำนาข้าวโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากข้าวมีราคาแพง ข้าวที่จำหน่ายมีความปลอดภัยน้อย เนื่องจากการปนเปื้อนของสารเคมีป้องกันมอดและเชื้อราในช่วงแรกทดลองปลูกในตำบลไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากขาดองค์ความรู้และวิธีการทำที่เหมาะสม แต่ชาวบ้านก็ไม่ลดละความตั้งใจของการทำนาข้าวอินทรีย์ เมื่อโครงการฯ เข้ามาดำเนินการ ทำแผนตำบลค้นหาความต้องการของคนในตำบล กิจกรรมการทำนาข้าวอินทรีย์จึงเป็นกิจกรรมหนึ่ง

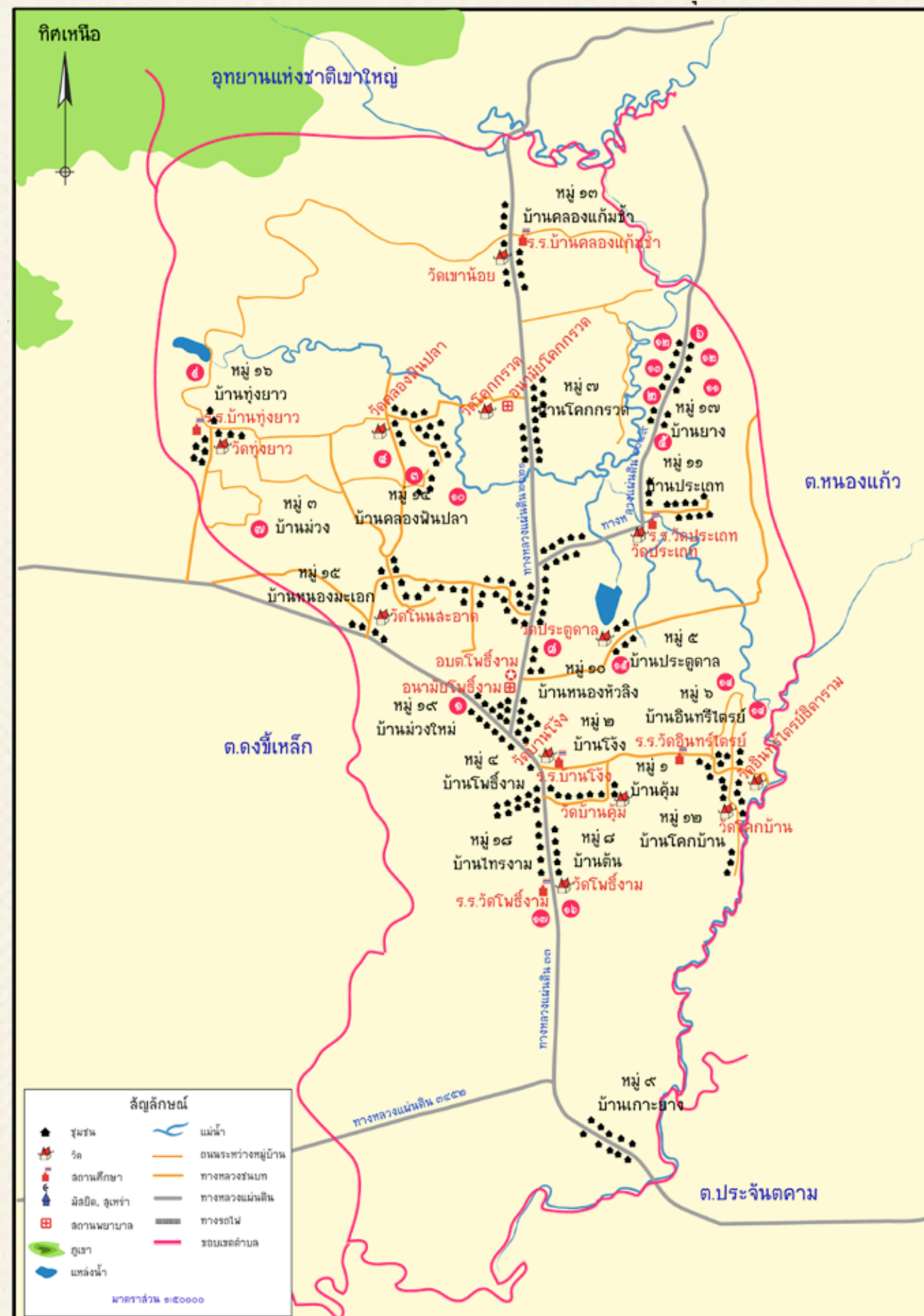
ของแผนงานส่งเสริมและพัฒนาความความเข้มแข็งของกลุ่มที่เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้การทำนาข้าวอินทรีย์จากการศึกษาดูงานและอบรมที่มูลนิธิข้าวขวัญ จังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้เกิดการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำนาข้าวอินทรีย์ที่ต้องผ่านการฝึกปฏิบัติในตำบลโดยกำหนดพื้นที่จำนวน ๒๕ ไร่ แบ่งเป็น ๕ แปลงๆ ละ ๕ ไร่ เพื่อทำการปลูกข้าว

กระบวนการที่สำคัญของการทำข้าวอินทรีย์ คือ การค้นหาแนวร่วมทำนาอินทรีย์ เนื่องจากต้องใช้คนที่สนใจและเข้าใจในเป้าหมายของการทำนาอินทรีย์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะเป้าหมายที่สำคัญคือ "ชาวเทศบาลตำบลโพธิ์งามจะนำข้าวอินทรีย์ถวายในหลวง" ดังนั้น จึงต้องเป็นข้าวอินทรีย์จริง เมื่อได้แนวร่วมแล้วจึงเริ่มดำเนินการปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวในช่วงระยะเวลาต่อมา ผลของข้าวอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในปีแรกของการเพาะปลูกพบว่า ชาวบ้านในตำบลสนใจกันมากขึ้น เนื่องจากข้าวที่ได้รับประทานมีความอร่อยกว่าข้าวที่ขายตามท้องตลาด และปลอดภัยจากสารเคมี นอกจากนี้การทำนาอินทรีย์ยังได้สร้างความสัมพันธ์คนในชุมชน เกิดการแบ่งปันรักใคร่สามัคคีกันมากขึ้น

เมื่อคนในชุมชนได้บริโภคข้าวอินทรีย์และสนใจข้าวอินทรีย์กันมากขึ้น ทางกลุ่มนาข้าวอินทรีย์จึงมีแนวคิดที่จะหาพื้นที่เพิ่มขึ้นในการทำข้าวอินทรีย์ทั้งในระดับปัจเจก ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ด้วยการทำนาข้าวอินทรีย์บริโภคของตนเองโดยใช้วิธีเอาแรง และถือแรงกัน (ลงแขก) โดยการซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก ๘๐ ไร่ เพื่อทำข้าวอินทรีย์ให้คนในชุมชนได้บริโภคอย่างเพียงพอโดยใช้เงินกองทุนต่างๆในชุมชนจัดซื้อ จากนั้นข้าวที่ได้จะนำไปจำหน่ายในร้านค้าชุมชนเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนรายได้ภายในชุมชน 💧

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลโพธิ์งาม

จุดเรียนรู้

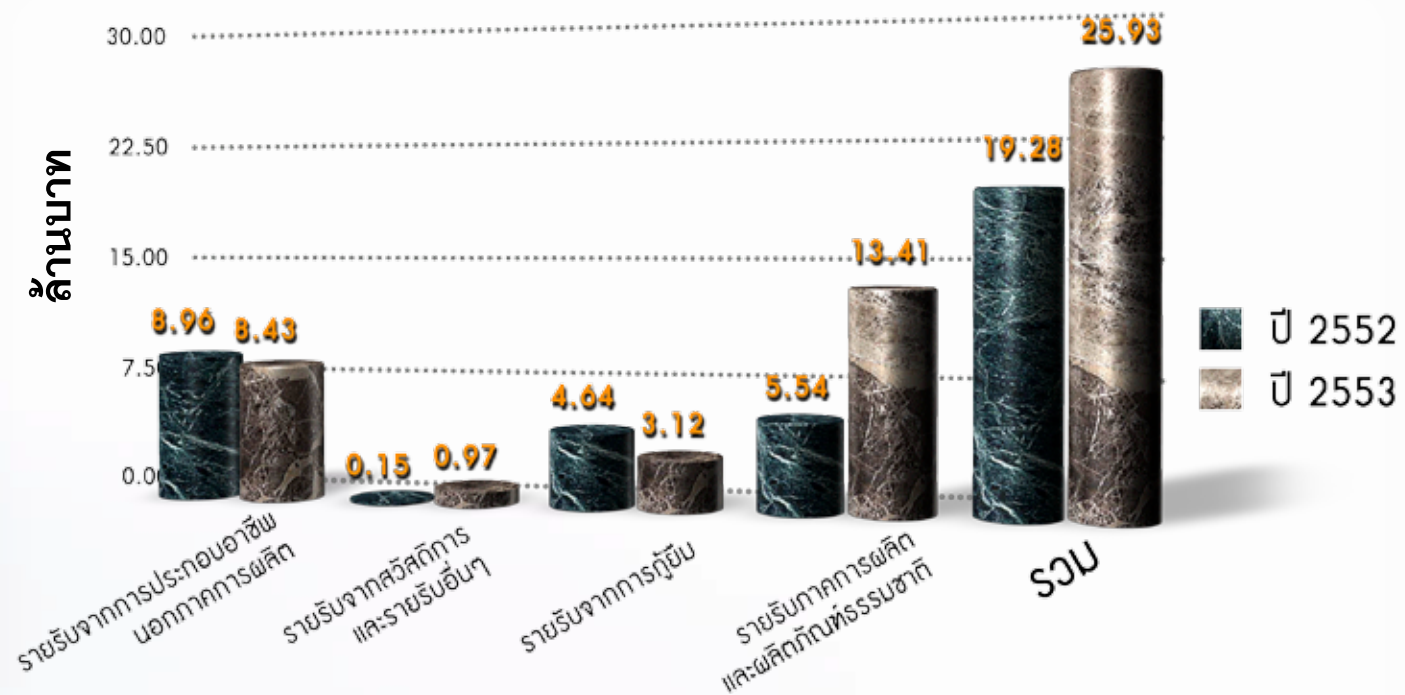
- ๑ จุดเรียนรู้การเพาะเห็ดฟัง (นายบุญยงค์ เอี่ยมไพฑูรย์) หมู่ ๑๙
- ๒ จุดเรียนรู้การเพาะเห็ดฟัง (นางสาวสุนิสา ต่างแขวง) หมู่ ๑๗
- ๓ จุดเรียนรู้พลังงานทางเลือก (แก๊สชีวภาพ/เตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร) หมู่ ๑๔
- ๔ ธนาคารดอกหญ้า (นายสมคิด เมืองทะ) หมู่ ๑๔
- ๕ ธนาคารดอกหญ้า (นายทวีศักดิ์ คำภา) หมู่ ๑๗
- ๖ ธนาคารดอกหญ้า (นายวิจิตร วงษ์สวัสดิ์) หมู่ ๑๗
- ๗ แปลงสาธิตนาข้าวปลอดสาร (นายทองดี ทรัพย์มั่น) หมู่ ๓
- ๘ แปลงสาธิตนาข้าวปลอดสาร (นายไพศาล ศิริอรุณปัญญา) หมู่ ๑๐
- ๙ แปลงสาธิตนาข้าวปลอดสาร (นายชาลี ไกรสิงห์) หมู่ ๑๖
- ๑๐ แปลงสาธิตนาข้าวปลอดสาร (นายคำมี มั่งสุลย์) หมู่ ๑๔
- ๑๑ แปลงสาธิตนาข้าวปลอดสาร (นางสาวสุนิสา ต่างแขวง) หมู่ ๑๗
- ๑๒ แหล่งเรียนรู้การจัดทำโรงน้ำดื่มชุมชน/บิมน้ำดื่มชุมชนบ้านยาง หมู่ ๑๗
- ๑๓ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำไม้กวาดดอกหญ้า หมู่ ๑๗
- ๑๔ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาตาล หมู่ ๖
- ๑๕ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตระกร้าจากเถาวัลย์ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้เก่า หมู่ ๑๐
- ๑๖ แหล่งเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาจากไม้ไผ่ (นายฉวี เมืองขวา) หมู่ ๘
- ๑๗ แหล่งเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาจากไม้ไผ่ (นายสุชาติ ศรีภักดี) หมู่ ๑๘

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

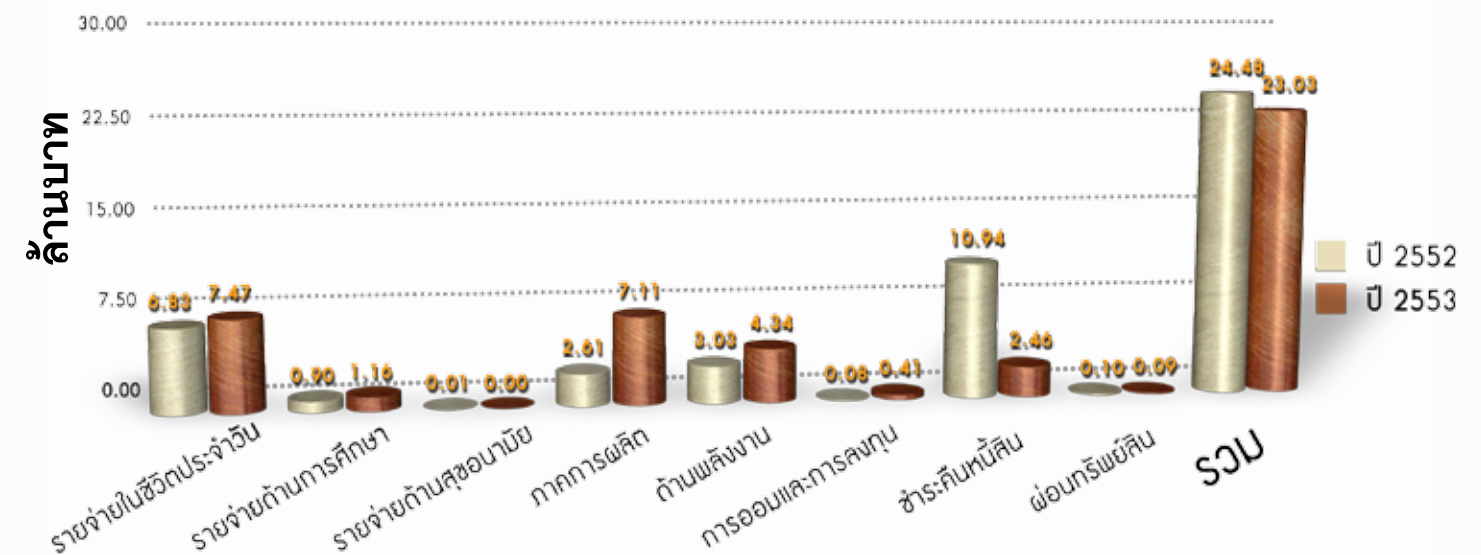
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น ๖.๖๕ ล้านบาท คิดเป็น ๓๔% ของรายรับรวมในปี ๒๕๕๒ รายรับที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด มาจากภาคการผลิตและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ เพิ่มขึ้น ๗.๗๘ ล้านบาท คิดเป็น ๑

แผนภูมิ ๑ เปรียบเทียบข้อมูลรายรับรวม ระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

รายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๓ ลดลงเป็นเงิน ๑.๔๕ ล้านบาท คิดเป็น ๖% ของรายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๒ รายจ่ายที่ลดลงมากที่สุด มาจากการชำระหนี้สิน ลดลง ๘.๔๘ ล้านบาท คิดเป็น ๒

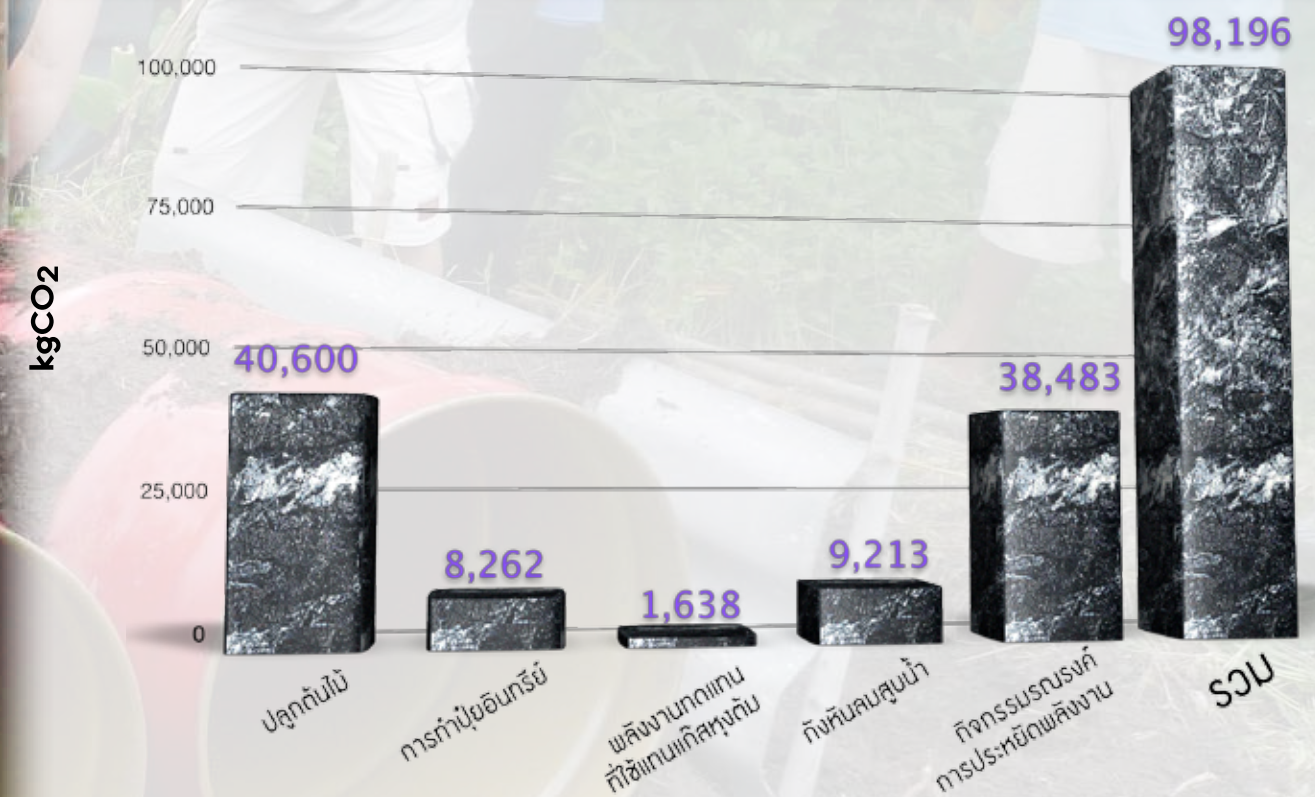
แผนภูมิ ๒ เปรียบเทียบข้อมูลรายจ่ายรวม ระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

■ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลโพธิ์งามลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๙๘,๑๘๖ กิโลกรัม
จากกิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมการรณรงค์การประหยัดพลังงาน กังหันลม
สูบน้ำ การทำปุ๋ยอินทรีย์ และพลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ

๑. นายคำมี มั่งสุลย์
๒. นายทวีศักดิ์ คำภา
๓. นายอวัชชัย พรหมจันทร์
๔. นางสาวจินดา ชำนาญมิตร

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายชาลี ไกรสิงห์
๒. นายจรุศ โฟธิงาม
๓. นายวิจิตร วังสวัสดิ์
๔. นายบุญยงค์ เอี่ยมไพฑูรย์
๕. นายไพศาล ศิริอรุณปัญญา
๖. นายทองดี ทรัพย์มัน
๗. นายสุมิตร บัญญัติศรีวิวัฒน์
๘. นายณวี เมืองขวา
๙. นายสุชาติ ศรีรักดี
๑๐. นางสาวสุนิสา ต่างแขวง
๑๑. นางสาวอรชา จันทร์เดช
๑๒. นางจุม ทันถาจิตร
๑๓. นางอัญชลี กลิ่นไกล
๑๔. นางเฉลียว กลิ่นไกล
๑๕. นางวันธนา นาคยศ
๑๖. นางสาวเนาวรัตน์ ทรัพย์ศรี
๑๗. นายสุณา รามัญ
๑๘. นางสาวจำปี ต่างแขวง
๑๙. นางสาวบุญพริ้ง จันทรกาญจน์
๒๐. นางสาวสวัสดี ทรัพย์ศรี
๒๑. นางอ่อน มั่งคั่ง
๒๒. นางปราณี เผ่าประจันต์
๒๓. นายอนันต์ รักขันธ์
๒๔. นายวิษณุ ทรัพย์ศรี
๒๕. นายเล็ก อยู่อินทร์
๒๖. นางปราณี ทรัพย์ศรี
๒๗. นายสมบัติ อยู่อินทร์
๒๘. นางชูเชิด พลจันทิก
๒๙. นายเจริญ หมูแพทย
๓๐. นายสมัย คงภักดี
๓๑. นายละเมียด สารีบุตร
๓๒. นายสมคิด เมืองทะ
๓๓. นางสาวเนียง ตกคั่น
๓๔. นางกิ่ง ทรัพย์มัน
๓๕. นางเจน คนดี
๓๖. นางสมจิตร ใจมัน
๓๗. นางอำนาจ ทูคำมี
๓๘. นางจิตติมา ศรีออร์
๓๙. นางสาวน้ำไท อรุณรุ่ง
๔๐. นางระเบียบ น้อยพัน
๔๑. นางสาวสงกรานต์ แก้วกลางค์
๔๒. นางทองจันทร์ บุญมี
๔๓. นางสาวกัลยา อินทร์ไทรย์
๔๔. นางยุพิน หมื่นหาญ
๔๕. นายประวิทย์ ไหมล้วน
๔๖. นางลำควน วงษ์ประเสริฐ
๔๗. นางสาวประไพโร เทศยุคนธร
๔๘. นายจรูญ ไกรสิงห์
๔๙. นายเจริญ คุณป่า
๕๐. นายอดิศักดิ์ ชัยจำ
๕๑. นายปราโมทย์ พรารศรี
๕๒. นางสาวมงคล แสงจำ
๕๓. นางบุญมี ปิ่นทอง
๕๔. นางลำไย พิมพ์พิสาร
๕๕. นางหน้อย จันทร์แจ่ม
๕๖. นางขาว ศรีอินตะ

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวนาราภัทร ทันถาจิตร
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางสาวรพา ผานิล
ที่ปรึกษาภาค	นายวิสูตร ยังพลขันธ์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com